

חינוך בונה אדם בונה חברה

לא נוכל לתת לכם אהבת מולדת, כי אותה תמצאו בעצמכם.
לא נוכל לתת לכם אהבת אל, כי תמצאו אותה בלבבכם.
לא נוכל לתת לכם אהבה, כי צריך לדעת לסבול ולסלוח.
נוכל לתת לכם שאיפה וכמיהה לחיים טובים,
שיהיו מושתתים על אמת וצדק, ואז תגיעו:
למולדת, לאל ולאהבה שבכם - זה בונה את האדם.

(יאנוש קורצ'אק, "הרעידה")

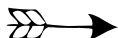
4

א וַיֹּסַע מִשָּׁם אַבְרָהָם אֶרֶץ הַנֶּגֶב... ב וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ, אַחֲתִי הוּא; וַיִּשְׁלַח אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ עֵרָ, וַיִּקַּח אֶת שָׂרָה. ג וַיְבֹא אֱלֹהִים אֶל אַבְיִמֶלֶךְ, בַּחלֹם הַלַּיְלָה; וַיֹּאמֶר לוֹ, הֲנָנִי מֵת עַל-הָאִשָּׁה אֲשֶׁר לָקַחְתָּ, וְהוּא בָּעֵלֶת בְּעַל. ד ...וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי, הֲגֹיִי גַם-צָדִיק תִּהְרַג? ה הֲלֹא הוּא אָמַר לִי אַחֲתִי הוּא, וְהִיא גַם הוּא אָמְרָה אֲחִי הוּא; בְּתֵם-לִבִּי וּבִנְקִי כִפִּי, עָשִׂיתִי זֹאת. ו וַיֹּאמֶר אֱלֹוֵי הָאֱלֹהִים בַּחלֹם, גַּם אֲנִי יַדְעִתִּי כִּי בְתֵם-לִבְכָּךְ עָשִׂיתָ זֹאת. ט וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְאַבְרָהָם, וַיֹּאמֶר לוֹ מָה-עָשִׂיתָ לָנוּ וְמָה חָטָאתִי לָךְ, כִּי הִבַּאתָ עָלַי וְעַל מִמְּלַכְתִּי חֲטָאָה גְדֹלָה, מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה, עָשִׂיתָ עִמָּדִי. יא וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם, כִּי אָמַרְתִּי **רַק אֵין יְרֵאת אֱלֹהִים**, בְּמָקוֹם הַזֶּה; וַיִּרְגְּזוּ, עַל דְּבַר אִשְׁתִּי. (בראשית כ')

4א

ובהגה אין חיים / הרב אבי גיסר
רק אין יראת אלוקים והרגוני על פס לבן,
והרגוני על עקיפה,
והרגוני על רמזור,
והרגוני על כניסה לא זהירה לצומת,
והרגוני על מריבת נערים,
והרגוני בתחרות מטופשת של צעירים בדרך.
כי אם אין יראת אלוקים במקום הזה
ובהגה הזה שאדם מחזיק, אין חיים.

או יש זלזול עמוק בחיים.
(הרב אבי גיסר, מתוך אתר DATILI.CO.IL)

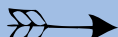
**איך נוטעים שמים בתרבות
הנהיגה הישראלית?**

**למה אברהם פחד מהמעבר לעיר זרה?
מה לטענתו חסר שם?**

5

אברהם בוודאי לא מתכוון בביטוי "יראת אלוהים" לחוקים רגילים. הרי הוא בא אל ארץ שבה שולט מלך, וחזקה שבמקום שיש מלך יש חוקים. אבל אברהם לא ידע אם חוקי המקום יגנו עליו. תמונת המצב עבור אברהם היתה זו: קיים ספק שהחוק המקומי יגן עלי ולכן אינני בטוח בחיי. הדבר היחיד שיכול אולי לעמוד לזכותי היא יראת אלוהים. אבל מאחר שאינני יודע אם יש יראת אלוהים במקום הזה, מוטב לא להסתכן ולהסתיר את יחסי המשפחה ביני לבין אישתי. **מאחר שביטוי זה בפיו של אברהם אינו מתכוון לחוק המדינה או לאמונה במצוות שמיים, המסקנה היא שמדובר במליצה, מטבע- לשון שאין לה קשר לאמונה באלוהים.** מדובר ב"יראה" ללא קשר לאמונה. זו חייבת להיות מעין תחושה ואולי מוסכמה, שגם אם החוק אינו אוסר לעשות מעשה מסוים, בכל זאת יימנעו בני האדם מלעשותו. מין ידיעה שאיננו יודעים את מקורה, שחובה להימנע ממעשים מסוימים, גם אם לא חל עליהם איסור מפורש. זו פחות או יותר הגדרה מתאימה לערך מוסר. לדעתי רק במושג מוסר ניתן להסביר את הביטוי יראת אלוהים

בדיבור לפנינו. (ד"ר גבריאל מילר/אתר פרשת השבוע בחוג המשפחה, תשע"ה)

**"אני רוצה שלחניכים שלנו יהיה קוד אתי פנימי שילווה אותם לחיים..."
איך עושים את זה? כיצד אפשר לטעת שמים באדם?**

מעגלי לימוד

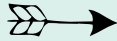
1

יש שמים מעלי

מילים: אביב גפן ואביתר בנאי

אני לא רוצה להיות מי שהייתי
רוצה לזוז לצאת להשתנות
תקוע בטעות של מישהו אחר
רוצה חבר

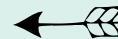
מה זה אומר
להיות חופשי?

להסתובב זה לא אומר **להיות חופשי**

יש שמים מעליי יש בתוכי שמים
מוכן הכל לא מפחד עד שארגיש

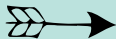
יש שמים בתוכי יש בתוכי שמים ומעליי

למה הכוונה
במילה שמים?

אני תכף מת חצי מאחורי
ככה סתם לכוד בכלום הזה
בלי פרי בלי שורש כמו נוצה עקור וזר
ומה נשאר

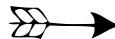
© כל הזכויות שמורות למחברים ולאקו"ם

מה נותנים לנו השמים? על איזה צורך הם עונים?

2

ما تخاف مین خاف ربه (פתגם עממי)
מִתְחַפֵּשׂ מִיֵּן חָף רָבוּ: אֵל תִּפְחַד מִהַפּוֹחַד מֵאלוֹהִיו.

מהי הנחת היסוד? מה הדבר המאפשר לי
להרגיש בטוח ולסמוך על האדם מולי?

3

אין לו אלוהים. הוא פתל ללא
מעצורים מוסריים: "אין לו אלוהים, הוא
ידרך על כל אחר" (עין הדג, 2004);
יידיש, בגרסה חיובית: האָבן גאָט אין
האַרצן (יש אלוהים בלבו).

(דוביק רוזנטל, "מילון הסלנג המקיף", 2005)

האלוהות נמצאת בהליכה אל האחר

(עפ"י עמנואל לוינס)

בניגוד לך, אני בחרתי בצדק כדרך להישאר נאמן לאדם ולעולם. **אני ממשיך להאמין שלעולם שלנו אין שום תכלית עליונה. אבל אני יודע, שלמשהו בעולם יש משמעות ומשהו זה הוא האדם;** יש לו משמעות משום שהוא היצור היחיד בעולם שמתעקש שלחיו תהיה משמעות. עולם זה שלנו יש בו לפחות אמת של האדם, ומשימתנו היא להעניק לאמת האנושית את הצדקתה מול כוחות הגורל. הצדקתו של העולם גלומה באדם; מכאן שעלינו להציל את האדם אם רצוננו לשמר את משמעות החיים עצמם... אני זועק אליך: אל תעוות את האדם, תן הזדמנות לצדק שרק האדם הוא שיכול לכוננו.

(אלבר קאמי/מכתבים לידיד גרמני, בתוך: "התנגדות, מרד ומוות", 1974)

יהודה עמיחי

פעם ישבתי על מדרגות ליד נשער במצודת
דוד, את שני הסלים הכבדים שמתי לדי.
עמדה שם קבוצת תיירים סביב המדרין
ושמנתי להם נקדת ציין. "אתם רואים את
האיש הזה עם הסלים? קצת ימינה מראשו
נמצאת קשת מן התקופה הרומית.
קצת ימינה מראשו." אבל הוא זז, הוא
זז! אמרתי בלבי: הגאלה תבוא רק אם
יגידו להם: אתם רואים שם את הקשת מן
התקופה הרומית? לא חשוב: אבל לידה,
קצת שמאלה ולמטה ממנה, יושב אדם
שקנה פרות וקקות לביתו.

(יהודה עמיחי/ תיירים, בתוך: "שלווה גדולה: שאלות ותשובות", 1980)
© כל הזכויות שמורות למחבר ולאקו"ם

"הייתה בינינו מחלוקת".

"באיזה עניין?"

"אידיאולוגיות, חירות, הגינות, זכויות אדם,

ערכים, החיים עצמם".

"האם לא היה עדיף להגיע לפשרה כל שהיא?"

"בשום פנים ואופן לא!"

"מדוע?"

"אדם חייב להיות נאמן לאמונותיו,

ומלבד זאת פשרות מותרות את כולם בלתי מרוצים".

"או החלטתם להכריע בדרך של מלחמה?"

"כן".

"למרות שידעתם כי כך כולם יהרגו?"

"כן".

"ולא תהיה עוד מחלוקת?"

"בדיוק".

"חירות, הגינות, זכויות אדם, נאמנות לערכים

- כל אלה יושגו?"

"בדיוק".

"אבל מה יהיה על החיים עצמם?"

"מוכרחים לוותר על משהו".

(נורמן פ' דיקנסון, "אויבנו הגרוע מכל", 1993)

איך נוטעים שמים בד.נ.א האנושי?

אביתר
בנאי

אביב
גפן

"אני חושב שזאת בקשה אמיתית ומשותפת
לאביב ולי - לחיות חיים של משמעות
ולא להתפזר.
נראה לי שלאביב ולי יש תביעה פנימית
להמשיך ולצמוח ולהשתנות ולמצוא
מקומות חדשים לחיות ביושר.
כל אחד לוקח את זה למקומות אחרים,
הפוכים אולי, אבל בעצם אנחנו מאוד
דומים". (מתוך: אתר הליקון)

"היצירה המשותפת נולדה מתוך המון
סקרנות והערכה הדדית.
נראה שאני ואביתר מאוד דומים בהרבה
מובנים ולמרות שכל אחד הולך במסלול
שלו אנחנו מאותו אזור בנפש".
(מתוך: אתר הליקון)

7. אלבר קאמי (1913-1960) - סופר ופילוסוף צרפתי, יליד אלג'יריה, מהידועים בפילוסופים של האקזיסטנציאליזם, זוכה פרס נובל לספרות.
8. יהודה עמיחי (1924-2000) - משורר ישראלי זוכה פרס ישראל לשירה (1982). נחשב לפורץ דרך ומחולל מהפכה בשירה העברית החדשה. עמיחי הוא המשורר הישראלי הראשון שנבחר בשנת 1986 כחבר כבוד של האקדמיה האמריקאית לאמנויות ולמדעים.
9. נורמן פ'. דיקסון (יליד 1922), פסיכולוג בריטי, פרופ' לפסיכולוגיה ביוניברסיטי קולג' בלונדון. מוכר בעבודותיו בתחום הפסיכולוגיה של היעדר הכשירות בצבא.

1. אביב גפן (יליד 1973) - זמר, מלחין ויוצר ישראלי.
- אביתר בנאי (יליד 1973) - זמר, מלחין ויוצר ישראלי.
3. רוביק רוזנטל (יליד 1945) - לשונאי, עיתונאי וסופר ישראלי.
4. אברהם גיסר (יליד 1957) - רב הישוב עפרה וראש מועצת החמ"ד במשרד החינוך. מוסמך כעורך דין וראש בית מדרש גבוה להלכה ומשפט 'משפטי ארץ'.
5. גבריאל מילר, עו"ד בתל אביב ובפרנקפורט, רב, דר' ומרצה למשפט עברי.
6. עמנואל לוינס (1906-1955) - פילוסוף יהודי צרפתי, עסק רבות בשאלת הוולת בפילוסופיה. לטענתו האתיקה היא הפילוסופיה הראשונית.

על חינוך ושמים

מרכיב ה"שמים" מבטא את יציקת המשמעות בחיי כל אחד מאיתנו.
הוא נובע מההנחה כי חיים יחידניים בעלי ערך אינם נוצרים מעצמם.
כדי שיתקיימו במיטבם, עליהם להיות קשורים למשמעות גדולה יותר,
החורגת מהקיום האישי והמידי שלנו.
רעיונות נשגבים, ערכי נצח ושייכות לקהילה -
כל אלה נחוצים לאדם כדי לנהל חיים של משמעות.
משימתנו כמחנכים היא להפוך ממדים נסתרים אלה לנוכחים ופעילים,
וזאת דרך חיבור לדופק החיים התרבותי-חברתי של קהילת החינוך.
התוכן של שמי קהילות החינוך הישראליות נבנה
על בסיס ערכים מרכזיים מוסכמים, ישראליים ואוניברסאליים
המקפלים בתוכם פשר, קדושה, ערכים, אידיאל וחזון.
שמים אלה יאפשרו לחיי הקהילה להיבנות ולהתבסס.

(מתוך עקרונות תפיסת החינוך "דרך כפר")